HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

הכי נמי מיסתברא דרב כרבי יהודה סבירא ליה דאמר רב [א]מניחין נר על גבי דקל בשבת ואין מניחין נר ע"ג דקל בי"ט אי אמרת בשלמא דרב כרבי יהודה סבירא ליה היינו דשני בין שבת לי"ט אלא אי אמרת כרבי שמעון סבירא ליה מה לי שבת ומה לי י"ט ורב כרבי יהודה ס"ל והא בעו מיניה דרב מהו לטלטולי שרגא דחנוכתא מקמי חברי בשבתא ואמר להו שפיר דמי שעת הדחק שאני דהא א"ל רב כהנא ורב אשי לרב הכי הלכתא אמר להו (א)כדי הוא ר' שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק בעא מיניה ריש לקיש מר' יוחנן חטים שזרען בקרקע וביצים שתחת תרנגולת מהו כי לית ליה לר' שמעון מוקצה היכא דלא דחייה בידים היכא דדחייה בידים אית ליה מוקצה או דילמא [ב]לא שנא א"ל אין מוקצה לרבי שמעון אלא שמן שבנר בשעה שהוא דולק הואיל והוקצה למצותו [ב]הוקצה לאיסורו ולית ליה הוקצה למצותו [ג]והתניא סיככה כהלכתה ועיטרה בקרמים ובסדינין המצויירין ותלה בה אגוזין אפרסקין שקדים ורמונין ואפרכלי של ענבים ועטרות של שבולין יינות שמנים וסלתות אסור להסתפק מהן עד מוצאי י"ט האחרון ואם התנה עליהן הכל לפי תנאו וממאי דר' שמעון היא דתני [ד]ר' חייא בר יוסף קמיה דר' יוחנן אין נוטלין עצים מן הסוכה בי"ט אלא מן הסמוך לה ור' שמעון מתיר ושוין בסוכת החג בחג שהיא אסורה ואם התנה עליה הכל לפי תנאו כעין שמן שבנר קאמרינן הואיל והוקצה למצותו הוקצה לאיסורו איתמר נמי א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן אין מוקצה לרבי שמעון אלא כעין שמן שבנר בשעה שהוא דולק הואיל והוקצה למצותו הוקצה לאיסורו אמר רב יהודה אמר שמואל אין מוקצה לר' שמעון אלא גרוגרות וצימוקים בלבד ומידי אחרינא לא והתניא [ה]היה אוכל בתאנים והותיר והעלן לגג לעשות מהן גרוגרות בענבים והותיר והעלן לגג לעשות מהן צימוקין לא יאכל עד שיזמין וכן אתה אומר באפרסקין וחבושין ובשאר כל מיני פירות מני אילימא רבי יהודה ומה היכא דלא דחייה בידים אית ליה מוקצה היכא דדחייה בידים לא כל שכן אלא לאו ר' שמעון היא לעולם רבי יהודה ואוכל אצטריכא ליה סד"א כיון דקאכיל ואזיל לא ליבעי הזמנה קמ"ל כיון דהעלן לגג אסוחי אסחי לדעתיה מינייהו [ו]בעא מיניה רבי שמעון בר רבי מרבי

פצעילי

מניחין נר. מבעוד יום: **ע"ג דקל.** וידלק שם בשבת דליכא למיחש לכשיכבה ליסקליה מיניה ונמצא משתמש במחובר דכיון דאקלייה לדבר האסור בין השמשות איתקצי לכולי יומא: **ואין מניחין כו' בי"ט.** דשקיל ומנח ליה ומשתמש באילן: **מה לי שבת כו'.** בשבת נמי שקיל ליה לכשיכבה: **שרגא דחנוכתא.** אחר שכבה: **מקמי חברי.** שלא יראוהו בחצר כדאמרינן בפרקין דלעיל (דף כב.) דנותנו בטפח הסמוך לרשות הרבים וידעו שהדליקו בו נר והם גזרו שלא להדליק. אי נמי ביום חגם אין מניחין לדלוק אור אלא בבית ע"ז: **חברי.** שם אומה שהיתה עם פרסיים[ז]: **הכי הילכתא.** בתמיה: **בשעת הדחק.** סכנה. אלמא שלא בשעת הדחק אסור: **שזרען בקרקע.** ועדיין לא השרישו מהו ללקוט ולאכול: **אין מוקצה לר' שמעון.** בדבר הראוי אלא בשמן שבנר בשעה שהוא דולק כדתניא לעיל[ח]: **הואיל והוקצה למצותו.** לשבת: **הוקצה לאיסורו.** איסור כיבוי: **והוקצה למצותו לית ליה.** בתמיה. דקס"ד שמן שבנר דוקא קאמר דאיכא תרתי מוקצה למצוה ומוקצה של שעת דליקתו משום איסור כיבוי אבל מוקצה למצוה גרידא לא אסר ואפילו בשעת המצוה: **והתניא סיככה.** לסוכה כו': **קרמים.** בגדי צבעונים שקורין אוברויינ"א: **אפרסקין.** פירסיק"י בלע"ז: **יינות שמנים.** בכלי זכוכית: **עד מוצאי י"ט האחרון.** והכא מוקצה למצוה איכא מוקצה דאיסור ליכא דאי משום סתירת אהל כי מטא חולו של מועד לסתרי דומיא דנר שכבה: **והא ממאי דר' שמעון היא.** דמותיבנא לך מיניה: **דתני ר' חייא כו' אין נוטלין עצים.** בפסח ועצרת מסוכה העשויה לצל ואפילו נפלו משום מוקצה דאיתקצאי מחמת סתירת אהל בי"ט: **אלא מן הסמוך לה.** אם סמך חבילות עצים אצל דופנה ליכא איסור מוקצה דדעתיה עילויה מאתמול למישקלינהו למחר דלא סתר בהו אהלא. ומהך דתני ר' חייא בר יוסף הוי מצי לאותבי ברישא אלא ניחא ליה לאותבי ממתניתא דר' חייא ור' אושעיא כדאמרינן בעלמא (חולין דף קמא.) כל מתניתא דלא מיתניא בי ר' חייא כו': **ור' שמעון מתיר.** אם נפלה דלית ליה מוקצה והכי מוקמינן ליה במסכת ביצה[ט]: **ושוין בסוכת החג בחג.** שהוקצה למצותה דמצותה כל שבעה. אלמא כל שעת מצותה נוהג מוקצה שלה ואע"ג דליכא איסור סתירה: **כעין שמן קאמינא.** ולא משום איסור אלא משום מצוה דהואיל דהוקצה למצותו דשבת הוקצה לכל זמן איסור דליקתו ולא יותר דאין מצותו אלא בשעת דליקתו ומשכבה אין בו מצוה אבל בסוכת החג מצותה כל שבעה והקצאתה כל זמן מצותה: **אלא גרוגרות וצמוקין.** גרוגרות תאנים שמעלה לגג ליבשן ומשנשתהו שם מעט אין ראוים לאכילה עד שיתייבשו וכן צימוקים דענבים: **היה אוכל בתאנים.** רבותא אשמעי' (א) דהוה אכיל ואזיל מכיון דאסקינהו אסח דעתיה ואקצן: **חבושין.** קויינ"ץ: **וכן אתה אומר כו'.** ואע"ג דהני חזי כל שעתא ואפי' נסתהו לא נתקלקלו מיהו הואיל ואקצינהו אסירי: **אי נימא ר"י.** למה לי הנך דנקט דדחינהו בידים אפי' הכניסן נמי לאוכלן בעו הזמנה:

פלעילי

הכי נמי מסתברא דרב כר' יהודה ס"ל. בכמה מקומות אשכחן דרב סבר כר' יהודה דאסר מטה שייחדה למעות והניח עליה מעות ואילו לר' שמעון[א] שרי[ב] דהא שרי חצוצרות אפי' תקע בה כמה זימני ודכרכי דזוזי (לעיל דף יט:) אלא דבעי לאוכוחי דסבר כר' יהודה במיגו דאיתקצאי בין השמשות כו'[ג]: **מקמי חברי בשבתא.** שביום חג שלהם לא היו מניחין נר אלא בבית ע"ז ומאי דקמבעיא ליה בנר חנוכה טפי מבנר שבת משום דלצורך אכילה היו מניחים להם ואע"ג דבשעת הסכנה אמרינן בבמה מדליקין (לעיל דף כא:) דמניחה על שולחנו ודיו הכא מיירי אם יארע שלא הניחה על שולחנו א"נ אומר ר"י דשעת הסכנה דלעיל לאו סכנת חברים קאמר[ד] אלא סכנת גזירה שגזרו שלא להדליק נר חנוכה: **היכא דדחייה בידים אית ליה.** ואף על גב דנר שכבה שרי ר' שמעון אף על גב דדחייה בידים דהתם שאני כיון שכבר פסק דיחוי שלה[ה] אבל הכא לעולם הן דחויין כל זמן שמונחין שם: **אלא שמן שבנר.** לאו דווקא שבנר דההוא אסור משום מכבה כדאמר בפ"ב דביצה (דף כב.) המסתפק ממנו חייב משום מכבה אלא המטפטף מנר[ו] ומשום דמוקצה למצותו לא אסור °נר הדולק לטלטל כדפרישית לעיל[ז] אלא כדאמר בסוף פירקין משום דהוי בסיס לדבר האסור תימה לר"י דאמאי נקט שמן שבנר טפי ה"ל למינקט אין מוקצה לר' שמעון אלא גרוגרות וצימוקין דדמו טפי לחיטין שזרען דלא איתקצאי לא מחמת מצוה ולא מחמת איסור וליכא למימר דסבר ר' יוחנן דלר' שמעון אין מוקצה בגרוגרות וצימוקין דהא רבי קאמר בסמוך דאית ליה לרבי שמעון מוקצה בגרוגרות וצימוקין ומסתמא לא פליג: **עד מוצאי י"ט האחרון של חג.** הקשה ר"ת[ט] ביום טוב האחרון דלא אסר אלא מטעם מיגו דאיתקצאי בין השמשות מחמת יום שעבר[י] והא רבי שמעון שרי מותר השמן שבנר אף על גב דהוקצה בין השמשות למצותו משום יום הבא[יא] ונראה לר"י[יב] דבמה שאוסרת הברייתא יום טוב האחרון לא אתיא כר' שמעון[יג]: **ולא מן הסמוך לה.** בפרק המביא כדי יין (ביצה ל: ושם) גרס במשנה אלא מן הסמוך לה ופריך בגמ' והא קסתר אוהלא ומשני מאי מן הסמוך לה סמוך לדפנות והשתא אי גרס בברייתא דהכא אלא מן הסמוך לה הוי בסמוך לדפנות ואי גרס ולא מן הסמוך לה מיירי במה שעל הסכך וטעמא משום דסתר אוהלא כדאמר התם: **ואם התנה הכל לפי תנאו.** בריש המביא (ג"ז שם) פריך עלה והא קא סתר אוהלא ומוקי לה בסוכה נפולה וברעועה דמאתמול דעתיה עלה: **אלא בגרוגרות וצימוקין.** בירושלמי מפ' שמסריקין ביניתיים כיון שמתקלקלין כל כך אין דעתו לקחתם עד שיתקנו היטב: **וכן אתה אומר באפרסקין.** אף על פי שאין מתקלקלין כל כך מקצה אותם מדעתו: **היכא דלא דחייה בידים אית ליה מוקצה.** כגון הא דתנן בפרק מפנין (לקמן קכו:) ולא את האוצר ותנן נמי בפרק בתרא (דף קנו:) רבי יהודה אומר אם לא היתה נבלה מע"ש אסורה כו': **ואוכל איצטריכא ליה.** מדנקט אוכל במוקצה דדחייה בידים נראה דאזיל ואכיל שרי ליה לר"י במוקצה דלא דחייה בידים כגון גבי אוצר:

לדבריו

מסורת הש"ס

א) [ברכות ט. עירובין מו. גיטין עט. נדה ו. ט:], ב) נ"ל ושולקם [מו"ק], ג) [לעיל כב. ביצה ל: סוכה י. [תוספתא סוכה פ"א], ד) ביצה ל:, ה) ביצה כו:, ו) [ביצה ל.], ז) במ"א: אומה מבני הפרסיים, ח) [דף מד.], ט) [דף ל:].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה היה אוכל וכו' רבותא אשמעי' אע"פ דהוה:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אלא שמן וכו'. נר הדולק לטלטל כדפי' לעיל. דף מג ע"ב תוס' ד"ה ואין נאותין:

לעזי רש"י

אוברויינ"א [אוברי"ן]. בדים מקושטים בדוגמאות צבעוניות.

פירסיק"י [פירשקי"ש]. אפרסקים.

קויינ"ץ [קודוי"ן]. חבושים (פירות).

מוסף רש"י

ועיטרה בקרמים. פיאלי יריעות של בגדי צבעים שקורין אוברויי"ן (לעיל כב.). ובסדינין המצויירין. לנוי (ביצה ל:) שלוחין מעטפת, כגון מעשה רוקם או מעשה אורג שקורין גלינ"קש (סוכה י.). יינות שמנים וסלתות. ניתנין בכוסות של זכוכית לנוי (שם). היה אוכל בתאנים והותיר. רבותא קתני, דלא תימא כיון דאזיל ואכיל והולך לא ליבעי הזמנה (ביצה כו:). באפרסקין. פרסקי"ש, וחבושין. קויינ"ץ (שם).

תוס' ישנים

ב) הוקצה לאיסורו. נ"ל והוקצה ה.

רב נסים גאון

מהו לטלטולי שרגא דחנוכה מקמי חבארא בשבתא. שמענו כי בימי החכמים, פרסיים היו חברים, מחזרין בכל בתי ישראל ומכבין את הנרות ולוקחין מכל בית נר והיה צער גדול לישראל מזה המעשה מפני שהיו מוליכין את גחלתם לע"ז. ואשכחנן בפרק ב' [דגיטין] [דף טז] רבה בר בר חנא חלש על לגביה רב ורבנן לשיולי ביה, בעו מיניה שנים שהביאו גט ממדינת הים צריכים שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם או אין צריכין. אמר להו אין צריכין ומה אילו אמרו בפנינו גירשה מי לא מהימני. אדהכי אתא ההוא חברא שקלא לשרגא מקמייהו, אמרי רחמנא או בטולך או בטולא דבר עשו. למימרא דרומאי מעלו מפרסאי והא תני ר' חייא מאי דכתיב (איוב כח) אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה, ידע הקב"ה בישראל שאין יכולים לקבל גזירות של עשו הרשע עמד והגלה אותם לבבל. ובמס' יבמות בפרק הבא על יבמתו [דף סג] אמרו מאי דכתיב (דברים לב) בגוי נבל אכעיסם, ר' יוחנן אמר אלו חברים. אמרו ליה לר' יוחנן אתו חבארי לבבל שאג ונפל, [א"ל] מקבלי שוחדא תריץ ויתיב. גזרו על שלש מפני שלש, על בשר מפני המתנות, על מרחצאות מפני טבילה, קא מחטטי שכבי מפני ששמחים ביום אידם. ובשאלתות דרב אחא מן שבחא כך פירשו בפרשה וארא ויאמר אל אברהם ובמלכות פרסיים היו חברים שבהן מחזרין על בתי ישראל ומכבין את הנרות וחותין את הגחלים ומוליכין אותן לבית עבודה זרה שלהן שהיא ע"ז. ולא היו עוזבים לא אש ולא גחלים שילינו בלילה חוץ מע"ז שלהן שהיא בית נורא. **כדי הוא ר' שמעון בן יוחאי לסמוך עליו בשעת הדחק.** הוא ר' שמעון שאמר הנר שכבתה מותר לטלטלה דלית ליה מוקצה, וכל ר' שמעון סתם במשנה ובברייתא הוא ר"ש בן יוחאי, וכל ר' יהודה סתם הוא ר' יהודה בר' אלעאי. ובמסכת מנחות בפרק הקומץ [דף יח] אמרו מפני שר' יהודה בנו של ר' אלעאי ור' אילעאי תלמידו של ר' אליעזר שנה לך משנת ר' אליעזר.

עין משפט נר מצוה

נב א מיי' פ"ה מהלכות שבת הלכה יז ופ"ד מהלכות י"ט הלכה ה סמג לאוין סה טור שו"ע או"ח סימן רעט סעיף ד וסימן תקיד סעיף ז:

נג ב מיי' פכ"ה מהלכות שבת הלכה יג סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן שי סעיף ג:

מוסף תוספות

א. אפי' הניח עליה מעות. רשב"א. ב. דומיא דנר שלא הדליקו עליה באותה שבת. רשב"א. ג. והא לא מצי למידק ממילתיה דרב גופיה. ועי"ל דהודה ר"ש במטה משום דהוי אוהל סיכי זיירי ומזורי. תוס' הרא"ש ורשב"א. ד. דעל השלחן נמי יקחו אותו, כדאמר בגיטין רבה בב"ח חלש, אתא חברא שקל שרגא מקמייהו. תוס' [לעיל כא: ד"ה ונשבת (ועי' במהרש"א כאן). ה. דכיון שכבר נתבטל דיחויו. מ' הר"ן. ו. שהקצהו לאיסורו ולמצותו [לכל זמן שהנר דולק]. ריטב"א, ולא היה דעתו עליו לכל עד שיכבה. רמב"ן. ז. שאין ביטול מצוה במה שמטלטלו. תוס' לעיל מז: ד"ה ואין. ח. תרויהו בוא"ו, דס"ד השתא דבעינן תרתי, [שהוקצה מחמת איסור ושהוקצה למצוה בנר שבת, ולהכי פריך דהא משום מוקצה למצוה בלבד אוסר ר"ש, כדתניא סככה כהלכתה וכו'. ריטב"א], ובמסקנא גרסי' הואיל והוקצה למצותו הוקצה לאיסורו בלא [ו]א"ו, דלא בעינן אלא חד. הרא"ש. כלומר שעיקר איסורו משום מוקצה למצוה והוקצה כל זמן האיסור שהוא זמן הדליקה הא משכבתה אין בו משום מצוה, אבל מוקצה למצוה אינו צריך לאיסור, שהרי עצי סוכה אסורין כ"ז מצותן אע"פ שאין שם איסור וכו'. מאירי. ט. כיון דהך ברייתא מוקמי' לה כר"ש, נהי דאסור להסתפק מהם כל ז' ימי החג. תוס' הרא"ש. י. מיהא לשרי וכו' [ד]ר"ש לית לי' מיגו. תוס' הרא"ש. יא. שאם הי' ידוע שהוא לילה, הי' אסור לשתותו, כ"ש במוקצה ביה"ש של יום ז' דסוכה, שאינו מוקצה אלא משום יום שעבר ואם הי' ידוע בביה"ש שכבר הי' לילה, הי' מותר. תוס' הרא"ש. יב. דהך ברייתא לא אתיא כולה אליבא דר"ש אלא מה שאוסרת נוי סוכה בכל החג כדמוכח מאידך ברייתא, אבל. תוס' הרא"ש. יג. [ד]לר"ש לא מיתסרי אלא כל ז', וביה"ש דשמיני בלבד. מ' הר"ן.

רבינו חננאל

דהא רב הוא דאמר מניחין נר ע"ג דקל בשבת [ואין מניחין נר ע"ג דקל ביום טוב], מכלל דרב כר' יהודה סבר ליה דאמר הנר שהדליקו בו בשבת אין מטלטלין אותו, אבל ביו"ט שמטלטלין אותו ונמצא משתמש במחובר לקרקע אסור. (ואין מניחין נר ע"ג דקל ביו"ט) ואוקימנא אליבא דר' יהודה דשני ליה בין שבת ליו"ט, אבל ר' שמעון לא שני ליה בטלטול הנר בין שבת ליו"ט. איני דרב כר' יהודה עביד ליה, והא רב התיר לטלטל נר מפני חבארי בשבת. ושנינן הא אמר רב בהא כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק, מכלל דרב סבר לית הלכתא כר' שמעון. והא דא"ר יוחנן אין מוקצה לר"ש אלא מידי דאיתקצאי לאיסורא, כגון שמן שבנר בשעה שדולק, או כגון עיטורי סוכה וכיוצא בהן הואיל והוקצו למצווה, פשוטה היא.